

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

DEN HAAG (Schev.) - VAN STOLKWEG 29 - TELEF. 55.23.50 - GIRO 41.22.35

Nadruk verboden
Niet voor publicatie bestemd

Rapport no 100.

ONDERZOEK NAAR DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN DE NEDERLANDSE HARINGDRIJFNETVISSERIJ, TEELT 1947.

De voor dit onderzoek verzamelde gegevens zijn getoetst aan het oordeel van een Commissie van Advies ad hoc, welke als volgt was samengesteld:

H.S. Drost, voorzitter, Inspecteur der Visserijen in het 1e District.
D.F.E. Meerburg, Katwijk aan Zee.
A.M. van Oss, Scheveningen.
N. Parlevliet, Katwijk aan Zee.
J.J. van der Toorn, Scheveningen.
J. Verboon, Vlaardingen.

De Commissie kon zich met de inhoud van het rapport verenigen, met dien verstande dat de Heer H.S. Drost het volgende voorbehoud maakte: "De nauwkeurigheid van de rentabiliteits- en kostprijsberekening in dit rapport is niet zoals die te wensen ware; kritische beschouwing der onderdelen was door verschillende oorzaken nog niet mogelijk. Men moet het resultaat nog beschouwen als een vrij ruwe benadering, die gaandeweg in de loop der volgende jaren betrouwbaarder zal kunnen worden."

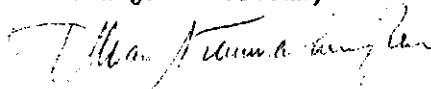
De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het rapport berust bij het Landbouw-Economisch Instituut.

Tengevolge van verschillende omstandigheden werd het uitbrengen van dit rapport vertraagd. Het rapport met betrekking tot de teelt 1948 zal vermoedelijk begin September 1949 uitgebracht kunnen worden. Ten aanzien van de teelt 1948 zal eveneens nog volstaan moeten worden met een globaal benaderde nacaalculatie.

's-Gravenhage, 3 Juni 1949.

Samengesteld door Drs A.G.U. Hildebrandt.

Namens de Directeur,
De adj. directeur,

(Drs P.M. van Nieuwenhuyzen)

1. Doel en omvang van het onderzoek.

Doel van dit onderzoek is de rentabiliteit van de haringdrijfnetvisserij, alsmede de kostprijs per kantje haring van de teelt 1947 te benaderen ten behoeve van door de overheid en de visserij-organisatie te nemen maatregelen.

2. Wijze van verzamelen der gegevens.

De verzamelde gegevens werden verkregen door boekenonderzoek bij enige rederijen te Vlaardingen, Scheveningen en Katwijk, die daartoe vrijwillig inzage van hun boekhouding gaven.

Bij het boekenonderzoek bleek, dat de boekhouding der rederijen zich begrijpelijkerwijze beperkt tot financiële verantwoording mede ten behoeve van fiscale doeleinden. Voor een bedrijfseconomische analyse zou een verdere detaillering naar kostensoorten en kostenplaatsen nodig zijn. Thans moet worden volstaan met de kosten over enige zo homogeen mogelijke groepen te verdelen. Daarbij doet zich echter ten aanzien van de noodzakelijke vergelijking der verschillende bedrijven de moeilijkheid voor, dat er geen uniforme wijze van boeking der posten plaats vindt.

De exploitatiekosten zijn verkregen door het gemiddelde te bepalen van de volgens de boeken gedane uitgaven, terwijl enkele kostensoorten werden gecalculeerd. De afschrijving op schip en motor vond plaats op basis van vervangingswaarde.

Er werden 9 rederijen bezocht. Van drie dezer rederijen was het niet mogelijk in de beschikbare tijd de kosten naar soorten te splitsen of was de boekhouding van de rederij niet voldoende gescheiden van de boekhouding van de haringhandel.

Van de overige rederijen zijn er twee gevestigd te Vlaardingen, twee te Scheveningen en twee te Katwijk. Dit zijn rederijen, welke geen of slechts een beperkte haringhandel naast het rederijbedrijf hebben.

3. Samenstelling van de haringdrijfnetvloot.

Tabel 1 geeft een beeld van de Nederlandse haringdrijfnetvloot per 15 September 1948, waarvoor de gegevens ontleend zijn aan de "Gids van vissersvaartuigen" van de Directie der Visserijen.

Tabel 1. NEDERLANDSE HARINGDRIJFNETVLOOT IN 1948.

Ouderdom schip	0 t/m 5 jaar	6 t/m 10 jaar	11 t/m 15 jaar	16 t/m 20 jaar	21 t/m 30 jaar	31 t/m 40 jaar	41 jaar en ouder	Totaal
Aantal loggers	1	5	2	2	11	151	27	199
Motorvermogen	<100 pk	100 t/m 149 pk	150 t/m 199 pk	200 t/m 299 pk	300 en meer pk	onbekend		Aantal stoomloggers
Aantal loggers	37	35	33	56	6	2	169	30
Ouderdom motor	< 5 j.	5 t/m 9 j.	10 t/m 14 j.	15 t/m 19 j.	20 j.	onbekend		
Aantal loggers	40	35	9	29	29	27		
Hoog- of middeldrukmotoren	middeldruk	hoogdruk	onbekend					
Aantal loggers	24	108	37					
Aantal drijfnetloggers per rederij	1	2	3	4	5	6 t/m 10	11 t/m 15	meer dan 15
Aantal rederijen	14	8	10	2	2	8	2	2

4. Aanvoer en uitvoer van haring in 1947.

Tabel 2 geeft een overzicht van de aanvoer van drijfnetharing in 1947, 1946 en 1938, waarvoor de gegevens ontleend zijn aan de statistiek van de Dienst voor de Nederlandse Haringcontriële.

Tabel 2. Aanvoer van drijfnetharing.

	Aantal schepen	Aantal reizen	Aantal kantjes			
			Maatjes	Velle	Steur	IJle
Scheveningen	100	1087	130.243 $\frac{1}{2}$	120.871 $\frac{1}{2}$	224.576 $\frac{1}{2}$	20.229 $\frac{1}{2}$
Katwijk	50	540	64.396	55.808 $\frac{1}{2}$	114.994 $\frac{1}{2}$	8.010
Vlaardingen	34	369	45.628 $\frac{1}{2}$	45.277	110.015 $\frac{1}{2}$	6.968
IJmuiden	2	23	3.745	2.704	3.631	216
1947	186	2019	244.013	224.661	453.217 $\frac{1}{2}$	35.423 $\frac{1}{2}$
1946	161	2081	110.668 $\frac{1}{2}$	110.594 $\frac{1}{2}$	572.053	10.174
1938	245	2056	129.245	310.266	255.416	31.885
	Besomming zoute haring		kg verse haring	Besomming verse haring		Totale besomming
Scheveningen	15.363.091,-		6.125.259	1.604.655,-		16.967.746,-
Katwijk	7.640.094,-		3.090.730	837.564,-		8.477.658,-
Vlaardingen	6.377.590,-		501.823	140.447,-		6.518.037,-
IJmuiden	345.285,-		58.413	15.229,-		360.514,-
1947	29.726.060,-		9.776.225	2.597.895,-		32.323.955,-
1946	-		13.284.283	-		31.154.299,-
1938	6.370.698,-		12.513.970	839.874,-		7.210.572,-

Tabel 3 geeft een overzicht van de uitvoer van drijfnetharing in 1947, 1946 en 1938, waarvoor de gegevens ontleend zijn aan de Statistiek van de Dienst voor de Nederlandse Haringcontriële.

Tabel 3. Uitvoer van pekelen- en steurharing.

Land	kg bruto	waarde
België	12.635.000	f. 5.366.000,-
Duitsland	7.322.000	" 2.556.000,-
Italië	3.317.000	" 1.568.000,-
Rusland	11.692.000	" 4.704.000,-
Tsjeche-Slowakije	2.098.000	" 917.000,-
Ver. Staten Amerika	1.203.000	" 570.000,-
Overige landen	4.256.000	" 2.058.000,-
1947	42.523.000	" 17.739.000,-
1946	19.149.000	" 8.404.000,-
1938	69.495.000	" 5.764.000,-

5. De opbrengsten en de kosten der haringdrijfnetvisserij in 1947.

Ten behoeve van het benaderen van de rentabiliteit der haringdrijfnetvisserij en de kostprijs per kantje in 1947 werden de gegevens gebruikt na inzage van de boekhouding van zes rederijen nl. twee rederijen en te Vlaardingen, Scheveningen en Katwijk.

Van 32 loggers konden de vangsten nauwkeurig worden bepaald, van 37 loggers was zulks mogelijk voor de kosten. Het was echter niet mogelijk de loggers te splitsen in groepen naar motorvermogen of andere maatstaf.

Onderzocht werden de gegevens van:

6	stoomloggers		
16	motorloggers,	80 t/m	120 pk
8	"	, 121 "	200 "
7	"	, meer dan	200 "

Tabel 4 geeft een overzicht van de kostenbestanddelen en de gemiddelde aanvoer.

Tijdschrijving.

De tijdschrijving moest zich beperken tot het nagaan van het aantal reizen en het aantal reisdagen. Er waren geen gegevens beschikbaar met betrekking tot het aantal visnachten en het aantal netten, waarmede werd gevist.

Van de 37 loggers waren er 9 niet gedurende de gehele teelt in bedrijf, aangezien deze schepen werden verbouwd en pas in de loop van het seizoen gereed kwamen.

De overige loggers maakten gemiddeld 199,5 reisdag gedurende de teelt 1947 met ruim 12 reizen.

Bij de analyse der gegevens bleken er drie duidelijk van elkaar te onderscheiden delen van de teelt te bestaan: een voortteelt, een middenteelt en een nateelt. Gedurende de voortteelt, welke tot ver in Augustus duurde, werd er voornamelijk maatjesharing aangevoerd. Daarop volgde een periode, welke tot begin October duurde, de middenteelt, waarin hoofdzakelijk volle haring werd aangevoerd. Tenslotte begon in October de nateelt, waarin voornamelijk steurharing werd aangevoerd, terwijl vooral aan het eind van de nateelt een belangrijk deel van de haring vers werd aangevoerd.

Aanvoer.

Zoals hierboven reeds uiteengezet, zijn er drie duidelijk te onderscheiden delen van de teelt waar te nemen.

Gedurende de voortteelt duren de reizen lang en zijn de vangsten betrekkelijk gering, dit is de periode van de maatjesharing. In de daarna volgende periode, de middenteelt, zijn de reizen niet veel korter en de vangsten slechts weinig groter. In deze tijd wordt er volle haring aangevoerd. Daarna volgt de nateelt met korte reizen en overvloedige vangsten, waarin hoofdzakelijk steurharing wordt aangevoerd, terwijl de vangsten van de laatste reizen vers worden aangevoerd, waarbij de te maken prijzen een rol spelen.

Gegevens voor vergelijking met de teelt van andere jaren zijn niet beschikbaar. Wel zij vermeld, dat de vangsten van jaar op jaar aanzienlijk kunnen schommelen. Zo bedroeg de gemiddelde vangst per reisdag gedurende de voortteelt van 1948 16,6 kantje tegen 22,9 in 1947.

Exploitatiekosten.

Het onderzoek verbonden aan de verkrijging van gegevens met betrekking tot de exploitatiekosten der haringdrijfnetvisserij was tijdrovend en leverde vele moeilijkheden op tengevolge van het ontbreken van een uniforme wijze van boeken der inkomsten en uitgaven. Van een bedrijfseconomische analyse voor bedrijfsstudie kan daardoor geen sprake zijn, zodat volstaan moet worden met een globale benadering van de rentabiliteit en van de kostprijs per kantje. In verband hiermede zijn de totale kosten over enige homogene groepen verdeeld, teneinde zo vergelijkbaar mogelijke grootheden te verkrijgen.

Van controle der boekhouding door een accountant wordt in de haringdrijfnetvisserij betrekkelijk weinig gebruik gemaakt. Een magazijnadministratie wordt niet aangewend.

De exploitatiekosten der haringdrijfnetvisserij kunnen in enige groepen worden verdeeld:

A. Kosten per reisdag.

De kosten van brandstoffen, netwerk, onderhoud schip en machines en proviand der bemanning variëren in het algemeen met het aantal reisdagen per schip. De kosten van verzekering van het schip, survey-reserve, afschrijving en rente alsmede de algemene kosten hebben meer het karakter van vaste kosten per jaar. Zij zijn voor het in dit rapport gestelde doel als kosten per reisdag berekend.

B. Kosten per kantje.

De kosten van het fust en het zout hangen direct af van de vangst en niet zozeer van het aantal reisdagen. Deze kosten zijn dan ook per kantje berekend.

C. Kosten uitgedrukt in een percentage van de besomming.

De los- en afleveringskosten, alsmede de gages van de bemanning zijn verschuldigd als een percentage van de besomming en werden als zodanig in de calculatie verwerkt.

A.1. Brandstoffen.

Voor het kolenverbruik der stoomloggers en het verbruik van gas- en smeerolie der motorloggers zijn de in 1947 gedane uitgaven gecalculeerd. Voorraden van enige betekenis werden niet aangehouden.

2. Netwerk.

Hiervoor is aangehouden hetgeen door de reders ten laste van de verlies- en winstrekening werd gebracht.

3. Onderhoud schip en machine.

De volgens de boeken gedane uitgaven voor reparatie en onderhoud van schip en machine zijn ten laste van deze post gebracht. Vermoedelijk zijn de reparatie- en onderhoudskosten hoger dan normaal, doordat vele loggers na de bevrijding aanzienlijke reparaties behoeften. Met de verbouwingkosten der gevorderde, doch teruggevonden vaartuigen is geen rekening gehouden.

4. Proviand.

Dit betreft de uitgaven gedaan ten behoeve van de voeding van de bemanning aan boord.

5. Verzekering schip.

21 loggers waren over de beurs verzekerd. 16 loggers waren niet verzekerd, doch hiervoor was een eigen risicofonds ten laste van de exploitatierekening gebracht.

6. Reserve survey.

Loggers moeten eenmaal in de vier jaar door de schoepvaartinspectie grondig gekeurd worden. De dan te maken kosten van herstel kunnen grotendeels als uitgesteld onderhoud worden beschouwd, waarvoor gereserveerd dient te worden. Hiervoor is een bedrag van f. 5000,- per jaar gecalculeerd. Doordat met enkele loggers de wintervisserij werd uitgeoefend is een deel van de reservering voor de survey-kosten ten laste van de wintervisserij gebracht.

7. Afschrijving en rente.

De afschrijving is gebaseerd op de vervangingswaarde van schip en machine en een economische levensduur van het schip van 20 jaar en van de motor van 10 jaar, waarbij rekening is gehouden met een restwaarde van 10%.

Gecalculeerd werd een 4% annuïteit.

De vervangingswaarde werd gesteld op:

lengte schip	pk	casco	motor	totaal
28 m	80	f. 120.000,-	f. 20.000,-	f. 140.000,-
32 m	150	" 150.000,-	" 50.000,-	" 200.000,-
34 m	250	" 180.000,-	" 80.000,-	" 260.000,-

Voorts werd 4% rente van f. 5000,- per logger gecalculeerd als rentekosten van in visserijmateriaal belegd geld.

Afschrijving en rente zijn geheel ten laste van de haringteelt gebracht. Zoals hieronder vermeld liet de wintervisserij, welke met enkele loggers werd uitgeoefend, geen overschot voor rente en aflossing.

8. Algemene kosten.

De algemene kosten bestaan uit Directie-, kantoor- en andere walkosten (waaronder belastingen, sociale voorzieningen, welpersoneel, havengelden, enz.), welke min of meer onafhankelijk zijn van de mate waarin het bedrijf wordt uitgeoefend. Deze kosten zijn op grond van het boekenonderzoek gesteld op f. 20.000,- per jaar per logger, inclusief enige variabele kosten, welke niet elders waren ondergebracht.

Ook de algemene kosten werden, voorzover ze niet naar verhouding van het aantal reisdagen direct ten laste van de wintervisserij kwamen, ten laste van de haringteelt gebracht.

B. Kosten per kantje.

Als kosten van fust en zout is, met enkele uitzonderingen, aangehouden hetgeen door de reders daarvoor ten laste van de verlies- en winstrekening werd gebracht.

C. Kosten uitgedrukt in een percentage van de bruto-besomming.1. Los- en afleveringskosten.

Deze kosten bedragen veelal een percentage van de bruto-besomming, terwijl een gering deel dezer kosten een vast bedrag per kantje bedraagt.

Het betreft in hoofdzaak een heffing van het Bedrijfschap voor Visserijproducten van 1% van de bruto-besomming, alsmede afslagrechten, welke plaatselijk verschillen voor zoute haring en voor verse haring 3,09% van de bruto-besomming bedragen.

2. Gages.

De gages bedragen volgens het arbeidscontract een bepaald percentage van de besomming. Tezamen met speciale vergoedingen (braadje, klingeld, enz.) en "Zeerisico" ingevolge de Zee-ongevallenwet bedraagt het percentage van de bruto-besomming, dat ten gunste van de bemanning komt, 29,57%.

Ondernemersbeloning en ondernemersrisico.

In het Algemeen rapport No 99 is opgemerkt, dat de ondernemer ook voor de ondernemerswerkzaamheden (leiding en toezicht) en voor het dragen van het eigenlijke ondernemersrisico dient te worden beloond. Hiervoor is echter geen objectieve maatstaf aanwezig, zodat het niet mogelijk is hiervoor een bedrag als kosten op te nemen. Wel is onder "Algemene kosten" reeds enige beloning voor de ondernemer onder Directiekosten begrepen. Bij het beoordelen van de bedrijfsresultaten dient er derhalve mede rekening te worden gehouden, dat de winst ten dele bestemd is voor beloning der ondernemerswerkzaamheden (leiding en toezicht) en voorts voor vergoeding van het eigenlijke ondernemersrisico.

Tabel 4 geeft een overzicht van de benaderde kostenbestanddelen en de aanvoer van de haringdrijfnetvisserij in 1947

Tabel 5 geeft een benadering van de kostprijs van de aangevoerde haring in 1947, de gemiddelde opbrengst, alsmede de eventueel in te voeren maximum-prijzen voor de rederijen. In 1947 gold uitsluitend een maximumprijs bij aflevering aan consumenten. De mogelijkheid bestond echter ook maximum-prijzen door te voeren voor aflevering door de reder.

6. Wintervisserij 1947.

Van een aantal loggers konden de resultaten van de wintervisserij worden nagegaan, waaruit bleek, dat deze wintervisserij de kosten van afschrijving en rente niet opbracht, welke dan ook ten laste van de drijfnetvisserij zijn gebracht.

7. Bedrijfsresultaat.

Tabel 6 geeft een overzicht van de gemiddelde bedrijfsresultaten per logger. Zoals hiervoor reeds uiteengezet is het saldo bestemd voor vergoeding van ondernemerswerkzaamheden en voor het ondernemersrisico.

Tenslotte zij er uitdrukkelijk op gewezen, dat dit rapport slechts een nacalculatie geeft over het jaar 1947, hetgeen een typisch na-oorlogsjaar was, nl. zeer grote vangsten en hoge opbrengsten enerzijds en hoge kosten voor de uitrusting der schepen anderzijds. Een beter inzicht en een nauwkeuriger rentabiliteits- en kostprijsberekening zal pas kunnen worden verkregen, indien met genormaliseerde kosten en opbrengsten over enige jaren zal kunnen worden gewerkt en op grond daarvan niet alleen een betere nacalculatie, doch tevens een voorcalculatie mogelijk zal worden.

Tabel 4. OVERZICHT VAN DE KOSTENBESTANDDELEN VAN DE
HARINGDRIJFNETVISSERIJ IN 1947.

Aantal bij het onderzoek betrokken rederijen	6
Aantal loggers	37
Gem.aantal reizen per logger (gehele teelt)	12,3
<u>Gem.aantal reisdagen per reis</u>	
gehele teelt	16,1
voorteelt	21,5
middenteelt	21,1
nateelt	11,1
<u>Gem. aanvoer per reisdag in kantjes:</u>	
gehele teelt	33,0
voorteelt	22,9 maatjesharing
middenteelt	26,8 volle haring
nateelt	45,9 waarvan:
	steuerharing: 36,8
	verse haring: 9,1
<u>Gem. exploitatiekosten per logger:</u>	
<u>A. Kosten per reisdag</u>	
1. Brandstoffen	f. 32,20
2. Netwerk	" 95,60
3. Onderhoud en reparatie	" 63,10
4. Proviand bemanning	" 23,70
5. Verzekering vaartuig	" 10,80
6. Reserve survey	" 21,60
7. Afschrijving en rente	" 79,60
8. Algemene kosten	" 100,20
	<u>f. 426,80</u>
<u>B. Kosten per kantje</u>	
1. Tonnen	f. 4,85
2. Zout (en ijs)	" 1,47
	<u>f. 6,32</u>
<u>C. Kosten uitgedrukt in een percentage van de besomming</u>	
1. Los- en afleveringskosten (zoute haring)	2,65%
2. Gages en sociale voorzieningen der bemanning	29,57%
	<u>32,22%</u>

Tabel 5. BENADERING VAN DE KOSTPRIJZEN VAN PEKEL EN STEURHARING SEIZOEN 1947.

	Voorteelt	Middenteelt	Nateelt	
	maatjes	volle	steuer	verse
A. <u>Kosten per reisdag</u>	f. 426,80	f. 426,80	f. 426,80	f. 426,80
Aantal kantjes	22,9	26,8	45,9	45,9
Per kantje	18,64	15,92	9,30	9,30
B. <u>Kosten per kantje</u>	6,32	6,32	6,32	
Totaal A. + B	24,96	22,24	15,62	9,30
C. <u>Kosten in % van de besomming</u>	11,87	10,57	7,43	4,43
<u>Kostprijs per kantje</u>	36,83	32,81	23,05	13,73
<u>Opbrengst per kantje</u>	37,90	31,10	27,40	26,30
<u>Ev. maximumprijzen</u>				
t/m 15 Aug. 1947	38,75	38,75	31,25	28,20
na 15 Aug. 1947	38,25	36,25	30,-	28,20

Tabel 6. OVERZICHT VAN DE GEMIDDELDE BEDRIJFSRESULTATEN PER LOGGER
VOOR DE HARINGDRIJFNETVISSERIJ IN 1947.

Aantal bij het onderzoek betrokken rederijen		6
Aantal loggers		37
Gem. aantal reisdagen per logger		178
Gem. aanvoer per logger: in kantjes:		
zoute haring		5.235
verse haring		559
<u>Gem. exploitatiekosten per logger</u>		
Brandstof	f.	5.732,-
Tonnen	"	25.390,-
Zout	"	7.695,-
Netwerk	"	17.017,-
Onderhoud en reparatie vaartuig	"	111.232,-
Los- en afleveringskosten	"	4.889,-
Gages en sociale voorzieningen	"	54.554,-
Proviand	"	4.219,-
Verzekering vaartuig	"	1.922,-
Algemene kosten	"	17.836,-
	Totaal	f. 150.486,-
	<u>Bruto-besomming</u>	f. 184.490,-
	<u>Bruto-winst</u>	f. 34.004,-
Reserve survey	f. 3.845,-	
Afschrijving en rente	f. 14.667,-	
		f. 18.512,-
<u>Saldo beschikbaar voor vergoeding van ondernemerswerkzaamheden en ondernemersrisico</u>		f. 15.492,-